

Інформаційна довідка щодо можливостей перебування батьків з дітьми в сесійних залах парламентів деяких європейських держав та Європейського Парламенту*

***Анотація.** В Інформаційній довідці представлено порівняльно-правовий аналіз практики парламентів європейських держав та Європейського Парламенту щодо можливості перебування парламентарів із дітьми, насамперед немовлятами, у пленарних залах під час засідань та голосувань. Досліджено європейські підходи крізь призму концепції family-friendly parliaments, принципів гендерної рівності та поєднання сімейних і професійних обов'язків. Виокремлено дві основні моделі правового регулювання: дозвільну (інклюзивну) та заборонну (рестриктивну). Проаналізовано законодавство, парламентські регламенти та практику Італії, Німеччини, Іспанії, Франції, Бельгії, Данії, Литви, Латвії, Естонії, Польщі та інших держав.*

***Ключові слова:** депутати-батьки, парламентарі, діти в парламенті, family-friendly parliaments, сесійна зала парламенту, делеговане голосування, дистанційне голосування, баланс сімейних і професійних обов'язків.*

Вступ

У сучасних демократичних державах дедалі більшого значення набуває забезпечення належних умов для поєднання виконання парламентарями представницьких повноважень із сімейними обов'язками. Розвиток стандартів гендерної рівності, недискримінації та підтримки батьківства сприяє переосмисленню традиційних підходів до організації парламентської діяльності та формуванню концепції family-friendly parliaments («парламентів, дружніх до сім'ї»).

Одним із питань, що перебуває в центрі відповідних дискусій, є можливість участі депутатів із новонародженими дітьми або немовлятами у пленарних засіданнях парламенту, зокрема під час голосування. Практика європейських держав свідчить про відсутність єдиного підходу до врегулювання цього питання. В одних парламентах допускається перебування депутата з дитиною у пленарній залі, в інших такі випадки вирішуються в індивідуальному порядку за рішенням спікера або взагалі не мають нормативного закріплення. Одночасно поширюється практика застосування альтернативних механізмів забезпечення участі парламентарів у голосуванні, зокрема дистанційного та делегованого голосування.

З огляду на актуалізацію питань удосконалення парламентських процедур та створення належних умов для реалізації депутатського мандата, становить інтерес вивчення досвіду Європейського Парламенту та парламентів держав-членів Європейського Союзу щодо правового регулювання і практики перебування парламентарів із дітьми в пленарних залах під час засідань і голосувань.

Метою цієї Інформаційної довідки є узагальнення європейського досвіду та визначення основних моделей правового регулювання питання

перебування депутатів із дітьми в сесійних залах парламентів, а також аналіз тенденцій розвитку відповідних парламентських практик.

Основна частина

Переважає більшість парламентів мають облаштовані дитячі кімнати, в яких можуть перебувати діти (немовляти – до шести років), поки батьки виконують обов’язки парламентарів, що відповідає сучасним тенденціям розвитку «family-friendly parliaments» та реалізації Директиви (ЄС) 2019/1158 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 року про збалансованість службових та сімейних обов’язків для батьків і опікунів та скасування Директиви Ради 2010/18/ЄС¹.

Варто відмітити, що у 2022 році Комітет з процедур Палати громад Великої Британії підготував спеціальний звіт: «Proxy voting and the presence of babies in the Chamber and Westminster Hall»², в якому підсумовано: практику парламентів інших держав; стандарти гендерно чутливих парламентів; підходи до участі парламентарів з немовлятами у роботі парламентів; альтернативи у вигляді дистанційного або делегованого голосування депутатів. У звіті вказано на те, що у переважній більшості парламентів правила щодо дітей депутатів або взагалі відсутні, або мають дозвільний характер. Разом із тим, за результатами цього багатогранного дослідження не рекомендовано членам парламенту приводити немовлят до зали засідань, Вестмінстерського залу або загальних комітетів (в інших приміщеннях парламенту дозволено таке перебування), проте виключення можуть бути за рішенням спікера. Разом із тим рекомендовано розширити можливості дистанційного голосування членів парламенту.

Стосовно можливостей перебування батьків з дітьми в сесійних залах парламентів інших європейських держав та Європейського Парламенту, зокрема й під час голосування, доцільно зазначити наступне.

В цілому можна виділити **дві моделі** перебування батьків-парламентарів з дітьми під час голосування в пленарній залі парламенту.

1. **Дозвільна (інклюзивна) модель**, за якої або не забороняється (відсутність спеціального регулювання (вирішується ad hoc), або прямо дозволяється члену парламенту бути присутнім з маленькою дитиною, зазвичай немовлям, в пленарній залі під час голосування.

Перебування депутата **Європейського парламенту** з немовлям чи старшою дитиною у сесійній залі прямо не заборонено Правилами охорони та забезпечення безпеки в Європейському Парламенті³ чи правилами використання дитячих сервісів, визначених у Довіднику для члена

¹ Directive (EU) 2019/1158 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on work-life balance for parents and carers and repealing Council Directive 2010/18/EU. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32019L1158>

² Proxy voting and the presence of babies in the Chamber and Westminster Hall. URL: <https://publications.parliament.uk/pa/cm5803/cmselect/cmproced/383/report.html#heading-1>

³ RULES GOVERNING SECURITY AND SAFETY IN THE EUROPEAN PARLIAMENT. Bureau Decision of 15 January 2018. (2018/C 79/04). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0302\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0302(01))

Європейського Парламенту (Handbook for the Members of the European Parliament⁴). На практиці такі випадки мають місце (наприклад, у 2026 році італійська депутатка Європарламенту Cristina Guarda була присутня на пленарному засіданні разом із немовлям, що широко висвітлювалося у європейських медіа), проте це не є формально закріпленим правом або спеціальною процедурою. Більше того, Європарламент ініціював зміну правил, яка дозволяє депутаткам під час вагітності та після народження дитини делегувати свій голос іншому депутату (proxy voting)⁵: депутатка Європарламенту може делегувати свій голос іншому депутату на строк до 3 місяців до очікуваної дати пологів та до 6 місяців після народження дитини (у травні 2026 року Рада ЄС надала остаточне схвалення відповідним змінам до Європейського виборчого акта⁶).

В Італії питання перебування парламентарів з дітьми в сесійній залі парламенту є найбільш унормованим. У Палаті депутатів **Італійської Республіки** з 2022 року діє спеціальний виняток із загальної заборони перебування сторонніх осіб у залі засідань (стаття 64(1) Регламенту⁷), який дозволяє депутаткам брати участь у пленарних засіданнях разом із дітьми віком до одного року та здійснювати грудне вигодовування безпосередньо в парламентській залі. Рішення (Giunta del 15/11/2022⁸) передбачає, що:

- депутатка може перебувати в пленарній залі зі своєю дитиною;
- дитина має бути віком до одного року;
- метою є забезпечення грудного вигодовування без переривання участі в парламентських засіданнях;
- можуть використовуватися спеціальні місця в останньому ряду залу або спеціально визначена трибуна;
- Колегія квесторів (Collegio dei Questori) визначає організаційні та логістичні аспекти застосування цього правила.

В межах цієї моделі є парламенти, в яких прийняття рішення щодо надання можливості члену парламенту перебувати в сесійній залі під час голосування з дитиною, покладається на спікера, зазвичай за запитом такого парламентаря (*дискреційна модель*).

⁴ Handbook for the Members of the European Parliament. URL: https://www.europarl.europa.eu/guidemep/info/2007/doc/communes/Handbook_MEP2007_JUNE_EN.pdf?fbclid=IwAR1WH7E9nYdrWu6GgRJYcC_23KMsWUawJWOn8549Owmy_rtFiIMT_ei3kJA

⁵ MEPs with new-borns can delegate their vote – but only if they are women. URL: <https://www.euronews.com/my-europe/2026/04/29/meps-with-new-borns-can-delegate-their-vote-but-only-if-they-are-women?utm>

⁶ Proxy voting rights approved for MEPs during pregnancy and after giving birth. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20260423IPR41836/proxy-voting-rights-approved-for-meps-during-pregnancy-and-after-giving-birth?utm>; Act concerning the election of the members of the European Parliament by direct universal suffrage. Document 01976X1008(01)-20020923. URL: [https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/1976/787\(2\)/2002-09-23/eng](https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/1976/787(2)/2002-09-23/eng)

⁷ Regolamento interno della Camera dei Deputati italiana. URL: <https://conoscere.camera.it/norme-essenziali/il-regolamento-della-camera>

⁸ Parere della Giunta per il Regolamento sulle modalità di partecipazione delle deputate madri ai lavori parlamentari. URL: <https://conoscere.camera.it/parere-della-giunta/2022-11-15/parere-della-giunta-il-regolamento-sulle-modalita-di-partecipazione-delle-deputate-madri-ai-lavori>

Так, в *Німеччині* прямої заборони щодо такого перебування немає (§ 3 Правил внутрішнього розпорядку Бундестагу⁹): за дозволом Президента Бундестагу член парламенту під час голосування може бути присутнім із немовлям, якщо інакшим способом неможливо забезпечити догляд за ним¹⁰. У 2025 році Президент Бундестагу Julia Klöckner заявила про намір лібералізувати цю практику та зробити присутність немовлят у пленарній залі допустимою за певних обставин¹¹.

Іспанія стала однією з перших європейських держав, де депутатки почали регулярно з'являтися у пленарній залі з немовлятами. Особливо відомим став випадок депутатки Carolina Bescansa, яка у 2016 році взяла немовля на перше пленарне засідання парламенту. Так закріпилась відповідна практика, за якою за дозволом спікера Конгресу (відповідно до статті 55 Регламенту) депутати можуть перебувати в сесійній залі з дітьми. При цьому Регламент Конгресу депутатів Іспанії¹² не містить спеціальних положень щодо дітей у пленарній залі. Водночас за правилами статті 82(2) Регламенту існує можливість дистанційного (телематичного) голосування у випадках вагітності, материнства, батьківства, усиновлення, догляду за дитиною та інших сімейних обставин. Саме цей механізм став основним способом забезпечення участі депутатів із малими дітьми в голосуваннях.

Франція, хоча не містить прямої заборони, є більш консервативною у вирішенні розглядуваного питання, яке вирішується через загальні правила підтримання порядку в залі та повноваження Президента Національних зборів щодо організації роботи палати. Проблема участі депутатів із новонародженими дітьми частково вирішується через механізм делегування голосу, а не через фізичну присутність дитини в залі (Органічний ордонанс № 58-1066 від 7 листопада 1958 року про виняткове делегування парламентського права голосу¹³ вказує на серйозні сімейні обставини).

В *Бельгії*, де хоча і мав місце конфлікт з депутаткою Laetitia Brogniez, яка перебувала в парламентських приміщеннях із новонародженою дитиною¹⁴, проте правового урегулювання це питання не набуло: традиційно вважається, що в пленарній залі повинні перебувати лише депутати, але пряма заборона відсутня.

Данія часто розглядається як приклад держави з високими стандартами гендерної рівності та підтримки батьківства, однак саме щодо перебування дітей у пленарній залі підхід парламенту є доволі консервативним. У 2019 році

⁹ Hausordnung des Deutschen Bundestages. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bthauso_2025/BJNR04D0A0025.html

¹⁰ Promoting inclusive participation in parliamentary and political life. AS/Ega/Inf (2022) 09. 25 April 2022. URL: <https://assembly.coe.int/LifeRay/EGA/Pdf/DocsAndDecs/2022/AS-EGA-INF-2022-09-BIL.pdf>

¹¹ Babys im Plenarsaal – künftig ein alltäglicher Anblick? URL: <https://www.moz.de/nachrichten/politik/regeln-im-bundestag-babys-im-plenarsaal-kuenftig-ein-alltaeglicher-anblick-78262549.html?utm>

¹² Reglamento del Congreso de los Diputados. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1982-5196>

¹³ Ordonnance n° 58-1066 du 7 novembre 1958 portant loi organique autorisant exceptionnellement les parlementaires à déléguer leur droit de vote. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGITEXT000006069198?utm_source=chatgpt.com

¹⁴ Interruption de séance au Parlement de Wallonie à cause... d'un BÉBÉ. URL: <https://www.rtl.be/actu/interruption-de-seance-au-parlement-de-wallonie-cause-dun-bebe/2019-04-04/article/201082?utm>

депутатка Фолькетингу Метті Абільдгорд прийшла до зали засідань зі своєю п'ятимісячною донькою і Голова парламенту вимагала вивести дитину із зали, заявивши, що в парламентській залі мають перебувати лише депутати¹⁵. При цьому заборонні норми щодо цих питань в Данії відсутні. Тобто існуюча дискреційна модель на практиці має негативний (відмовний) характер, оскільки акцент зроблено не на присутності дитини в залі, а на забезпеченні можливості депутату тимчасово не брати участі в засіданнях (відпустка у зв'язку з вагітністю і пологами, по догляду за дитиною, право передання голосу).

Отже, більшість європейських держав використовують дискреційну, вироблену практикою модель надання дозволу депутату на його перебування з дитиною (немовлям) в сесійній залі парламенту.

Разом із тим, деякі держави, в яких відсутні як заборонні, так і дозвільні норми щодо перебування парламентарів з дітьми в сесійній залі, мають певні особливості, коли парламент підтримує на високому рівні депутатів-батьків, створюючи їм належні умови, але не трансформуючи пленарну залу в простір, де присутність дітей є звичайною або гарантованою практикою, тобто не сформовано позитивний парламентський прецедент щодо такої присутності: **Фінляндія, Швеція, Словенія**.

2. **Заборонна (рестриктивна) модель**, за якої забороняється перебувати парламентарю з дитиною під час сесійної роботи парламенту або наголошується, що в сесійній залі можуть перебувати лише члени парламенту та допоміжний у парламентській діяльності персонал.

Слід зазначити, що прямої заборони на участь депутата з дитиною (немовлям) у засіданнях парламенту чи комітету у процедурних правилах роботи парламентів не виявлено.

При цьому, можна вести мову про приховану заборону.

Наприклад, Статут Сейму **Литовської Республіки** (стаття 101)¹⁶ встановлює перелік осіб, які можуть перебувати в сесійній залі Сейму (лише члени Сейму, працівники секретаріату та особи, яким надано слово, можуть перебувати у передній частині зали засідань, а інші особи – за рішенням спікера/заступників Сейму).

Аналогічно **Латвійський Сейм** дотримується класичної моделі парламентської зали як робочого простору депутатів. Регламент і практика Сейму передбачають окремі місця для депутатів та спеціальний режим допуску інших осіб до пленарних засідань.

В **Естонії** чітко визначено коло осіб, які мають право бути присутніми на засіданні парламенту і Закон (Правила доступу до Рійгікогу¹⁷) не передбачає окремого права депутата перебувати в залі разом із дитиною.

¹⁵ Pia Kjaersgaard: Det er helt uhørt, at hun tog babyen med i salen. URL: <https://www.dr.dk/nyheder/politik/pia-kjaersgaard-det-er-helt-uhort-hun-tog-babyen-med-i-salen>

¹⁶ Seimo statutas. URL: <https://www.infolex.lt/ta/95049#>

¹⁷ RIIGIKOGU KINNISTUTE SISSEPÄÄSU- JA TURVAKORD. 2016. URL: <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2023/08/Sissep%C3%A4su-ja-turvakord.pdf>

Відтак присутність дитини можлива як виняток за рішенням Президента Рійгікогу.

Схожі підходи використано в Регламенті Сейму *Польщі*¹⁸, який виходить із класичної моделі парламентського засідання, де пленарна зала є місцем здійснення депутатського мандата, а доступ до неї мають депутати та інші особи, визначені правилами Сейму.

Отже, якщо в законі чітко перераховані особи, які мають право перебувати в сесійній залі під час голосування парламентарів, і не визначено винятки або дискреційне право спікера на вирішення цього питання, вважається, що таким державам властива заборонна модель перебування батьків-парламентарів з дітьми під час голосування в пленарній залі парламенту.

Висновки

Сучасна європейська тенденція, з огляду на періодичні конфлікти в тій чи іншій державі щодо дозволів жінкам перебувати в сесійній залі з новонародженими дітьми, спрямована на офіційне визнання такої можливості, поступову лібералізацію правил у зв'язку з політикою гендерної рівності та family-friendly parliaments. Також розвивається механізм, яким вирішується питання балансу материнства і депутатського обов'язку через інститут делегування голосу.

У більшості парламентів питання перебування в сесійній залі з новонародженими дітьми не врегульоване законом або регламентом, а вирішується практикою головуючого (спікера) парламенту або неписаними парламентськими звичаями. Тому необхідно розрізняти:

- прямий дозвіл (Італія) або усталену практику допуску немовлят до сесійної зали, зокрема за рішенням спікера (Іспанія, Німеччина, Європарламент);
- відсутність спеціального регулювання (вирішується ad hoc) – більшість держав;
- пряму заборону (відсутня), приховану заборону () або офіційну практику недопущення дітей до пленарної зали (не рекомендовано в парламентах Великої Британії, Франції, Бельгії, при відсутності прямої заборони).

За можливості перебування парламентарів з дітьми в сесійній залі, віковий поріг дитини, як правило, нормативно не визначений. Проте, зазвичай мова йде про немовлят (наприклад, в Німеччини вказується на грудних дітей – Säuglinge), оскільки старшим дітям забезпечується дитячий/ігровий простір в парламенті.

Узагальнені дані щодо забезпечення перебування в сесійній залі парламенту батьків з дітьми (немовлятами) наведено в Табл. 1.

¹⁸ Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/regulamin/kon7.htm>

Таблиця 1

Унормування участі парламентарів-батьків з дітьми у засіданнях парламенту, зокрема й за дозволом спікера	Відсутність правового урегулювання участі парламентарів-батьків з дітьми у засіданнях парламенту		
	Вирішення питання через компенсаторні механізми (делегування голосу та ін.)	Наявність негативної (не рекомендованої) практики	Прихована заборона через загальний режим доступу до парламенту
Італія Німеччина	Данія Іспанія Нідерланди Словенія Фінляндія Швеція	Бельгія Велика Британія Франція	Австрія Болгарія Греція Естонія Ірландія Латвія Литва Польща Португалія Румунія Хорватія Чехія

Для України вирішення питання забезпечення балансу між доглядом за дитиною та виконанням депутатських обов'язків може бути реалізоване, на нашу думку, через механізм дистанційного голосування та делегування голосу у зв'язку з вагітністю, пологами, доглядом за дитиною до 6 міс – 1 року. При цьому, відсутність прямої заборони перебування парламентарів з немовлятами в сесійній залі узгоджується з ліберальними європейськими тенденціями у цих питаннях. Важливим є і розвиток реалізації можливостей користування дитячими кімнатами при парламенті.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*